

**Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΝΙΧΝΕΥΣΗ ΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ
ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΩΣ ΤΡΟΠΟΥ
ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΔΥΣΚΟΛΙΩΝ**

**THE ROLE OF FAMILY IN THE DETECTION OF THE SCHOOL READINESS
OF KINDERGARTENS AS A WAY OF PREVENTION OF LEARNING
DISABILITIES**

της

Μπατζάκα Μαρίας

Μεταπτυχιακή διατριβή που υποβάλλεται

στην τριμελή επιτροπή για την απόκτηση του μεταπτυχιακού τίτλου του

Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Εξειδίκευσης

του Τ.Ε.Φ-Δ.Π.Θ. σε συνεργασία με το Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. Δημόκριτος- Ινστιτούτο

Πληροφορικής και Επικοινωνιών

με τίτλο: «Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε. και Ειδική Αγωγή- Ψυχοπαιδαγωγική της ένταξης»

Εγκεκριμένο από την τριμελή επιτροπή:

1^{ος} Επιβλέπων: Ζωή Καραμπατζάκη, Συνεργαζόμενη ερευνήτρια

Ι.Π.Τ. Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. «ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ»

2^{ος} Επιβλέπων: Σπυριδούλα Κατσαντώνη, Συνεργαζόμενη ερευνήτρια

Ι.Π.Τ. Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. «ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ»

3^{ος} Επιβλέπων: Αγάθη Σταθοπούλου Συνεργαζόμενη ερευνήτρια

Ι.Π.Τ. Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. «ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ»

Αθήνα

2020

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα έρευνα αφορά στο ρόλο της οικογένειας στην ανίχνευση της σχολικής ετοιμότητας παιδιών προσχολικής ηλικίας και έλαβε χώρα το Φεβρουάριο του 2020 σε ένα ιδιωτικό διαγνωστικό κέντρο. Για τη συλλογή στοιχείων κατασκευάστηκε ερωτηματολόγιο, το οποίο δόθηκε για συμπλήρωση σε γονείς που προσέρχονταν στο κέντρο με τα παιδιά τους, προκειμένου να τους χορηγηθεί το Α΄ τεστ σχολικής ετοιμότητας, λίγο πριν την εγγραφή τους στο δημοτικό σχολείο. Το έναυσμα για την ενασχόληση με το συγκεκριμένο θέμα δόθηκε από την επικρατούσα, τα τελευταία χρόνια, τάση των γονέων να επιδιώκουν την επαναφοίτηση των παιδιών στο νηπιαγωγείο προφασιζόμενοι ελλείμματα και αδυναμίες. Η στατιστική ανάλυση έδειξε ότι οι γονείς που θεωρούν τα παιδιά τους μικρά για να φοιτήσουν στο δημοτικό σχολείο και συνεπώς όχι έτοιμα, πιστεύουν ότι η παραμονή τους για ένα χρόνο ακόμα στο νηπιαγωγείο εξασφαλίζει συναισθηματική ισορροπία και καλύτερη κοινωνική προσαρμογή, που επηρεάζει θετικά την πρωτοβουλία και την αυτοπεποίθησή τους, και γενικά ολοκληρώνει την ψυχοσυναισθηματική τους ανάπτυξη. Αυτό σημαίνει ότι τα παιδιά στην Α΄ δημοτικού θα επιδοθούν στα νέα γνωστικά αντικείμενα και σε πιο απαιτητικές νοητικές εργασίες, απαλλαγμένα από δυσκολίες κι εμπόδια που θα έχουν επιλυθεί ήδη στο νηπιαγωγείο.

Λέξεις- κλειδιά: Σχολική ετοιμότητα, Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες, Πρώιμη ανίχνευση

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Achenbach, T. M., Edelbrock, C., & Howell, C. T. (1987). Empirically based assessment of the behavioral/emotional problems of 2-and 3-year-old children. *Journal of abnormal child psychology*, 15(4), 629-650.
- Achenbach, T. M., & Edelbrock, C. S. (1983). Manual for the child behavior checklist and revised child behavior profile.
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-5®)*. American Psychiatric Pub.
- Ames, L. B., Gesell Institute of Child Development, & Ilg, F. L. (1965). *School Readiness; Behavior Tests Used at the Gesell Institute*. New York: Harper & Row.
- Anastasi, A. (1988). *Psychological Testing 5th Ed* New York. NY: Macmillan.
- Baddeley, A. D., Ellis, N. C., Miles, T. R., & Lewis, V. J. (1982). Developmental and acquired dyslexia: A comparison. *Cognition*, 11(2), 185-199.
- Βάμβουκας, Μ. (1993). *Εισαγωγή στην Ψυχοπαιδαγωγική έρευνα και μεθοδολογία*. Αθήνα: Γρηγόρης. (3^η έκδ.)

- Barnett, W. S. (2004, November). Maximizing returns from prekindergarten education. In *Federal Reserve Bank of Cleveland research conference: Education and economic development* (pp. 5-18).
- Berger, E. (2000). *Family involvement: Essential for a child's development*. Berger, EH, *Parents as Partners in Education*. Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.
- Berninger, V. W. (2008). Defining and differentiating dysgraphia, dyslexia, and language learning disability within a working memory model. *Brain, behavior, and learning in language and reading disorders*, 103-134.
- Berninger, V. W., Nielsen, K. H., Abbott, R. D., Wijsman, E., & Raskind, W. (2008). Gender differences in severity of writing and reading disabilities. *Journal of School Psychology*, 46(2), 151-172.
- Blair, C. (2002). School readiness: Integrating cognition and emotion in a neurobiological conceptualization of children's functioning at school entry. *American psychologist*, 57(2), 111.
- Boehm, A. E. (1971). *Boehm test of basic concepts*. New York: Psychological Corporation.
- Boyer, E. L., & Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching (Princeton NJ). (1991). *Ready to learn: A mandate for the nation*. Princeton, NJ: Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching.
- Brooks-Gunn, J., & Markman, L. B. (2005). The contribution of parenting to ethnic and racial gaps in school readiness. *The future of children*, 139-168.
- Bruner, J. S. (1966). *The process of Education*. 10. imp.

- Βρυγιώτη, Κ., & Μαρσαγγούρας, Η. (2005). Μετάβαση από το Νηπιαγωγείο στο Δημοτικό Σχολείο: Μια οι-κοσυστημική ερευνητική προσέγγιση των κοινωνικών σχέσεων των αρχάριων μαθητών και μαθητριών στη σχολική τάξη. *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, 39.
- Bus, A. G., Van Ijzendoorn, M. H., & Pellegrini, A. D. (1995). Joint book reading makes for success in learning to read: A meta-analysis on intergenerational transmission of literacy. *Review of educational research*, 65(1), 1-21.
- Butterworth, B. (2008). Developmental dyscalculia. *Child neuropsychology: Concepts, theory, and practice*, 357-374.
- Byrd, R. S., & Weitzman, M. L. (1994). Predictors of early grade retention among children in the United States. *Pediatrics*, 93(3), 481-487.
- Campbell, E., Schellinger, T., & Beer, J. (1991). Relationships among the ready or not parental checklist for school readiness, the Brigance kindergarten and first grade screen, and SRA scores. *Perceptual and motor skills*, 73(3), 859-862.
- Carlton, M. P., & Winsler, A. (1999). School readiness: The need for a paradigm shift. *School psychology review*, 28(3), 338-352.
- Catts, H. W. (1991). Early identification of reading disabilities. *Topics in Language Disorders*.
- Chomsky, N. (1986). *Knowledge of language: Its nature, origin, and use*. Greenwood Publishing Group.
- Cohen, L. & Manion L. (1994). *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Cole, M., & Cole, S. R. (2002). *Η ανάπτυξη των παιδιών: Γνωστική και ψυχοκοινωνική ανάπτυξη κατά τη νηπιακή και μέση παιδική ηλικία. Μετάφραση: Μαρία Σόλμαν*. Αθήνα: Εκδόσεις τυπωθήτω.

- Cook, B. A., Schaller, K., & Krischer, J. P. (1985). School absence among children with chronic illness. *Journal of School Health, 55*(7), 265-267.
- Creswell, J. W. (2011). Controversies in mixed methods research. *The Sage handbook of qualitative research, 4*, 269-284.
- Δαφέρμος, Β. (2005). *Κοινωνική στατιστική με το SPSS*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ζήτη.
- Δεληκανάκη, Ν. (2008). *Πρώιμη ανίχνευση διαταραχών γνωστικής ανάπτυξης: η περίπτωση δυσκολιών λογικομαθηματικής σκέψης κατά την προσχολική ηλικία* (Doctoral dissertation, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Σχολή Επιστημών Αγωγής. Τμήμα Παιδαγωγικό Νηπιαγωγών).
- Devine, A., Soltész, F., Nobes, A., Goswami, U., & Szűcs, D. (2013). Gender differences in developmental dyscalculia depend on diagnostic criteria. *Learning and Instruction, 27*, 31-39.
- Diamond, K. E., Reagan, A. J., & Bandyk, J. E. (2000). Parents' conceptions of kindergarten readiness: Relationships with race, ethnicity, and development. *The Journal of Educational Research, 94*(2), 93-100.
- DiBello, L. C., & Neuharth-Pritchett, S. (2008). Perspectives on school readiness and pre-kindergarten programs: An introduction. *Childhood Education, 84*(5), 256-259.
- Drigas, A. S., Pappas, M. A., & Lytras, M. (2016). Emerging Technologies for ICT based Education for Dyscalculia: Implications for Computer Engineering Education. *International Journal of Engineering Education, 32*(4), 1604-1610.
- Δροσινού, Μ. (2000). Πώς η διαδικασία μάθησης με παρατήρηση (ένταξη) επηρεάζει τη συμπεριφορά μαθητών με συναισθηματικές διαταραχές ή με προβλήματα

συμπεριφοράς: κριτική θεώρηση ερευνών σχετικά με την ένταξη. *Μτφρ.: Κωνσταντίνα Περσοπούλου, Επιμ.: Μαρία Δροσινού*) Hallenbek, B. Kauffman, JM, *Παιδαγωγικό Βήμα Αιγαίου, τχ, 37, 16-44.*

Δροσινού, Μ., Μαρκάκης, Ε., Μιχαηλίδου, Μ., Τσαγκαράκη, Ι., Τσιάμαλος, Β., & Χρηστάκης, Κ. (2009). *Δραστηριότητες μαθησιακής ετοιμότητας. Βιβλίο για τον Εκπαιδευτικό Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων.

Fabes, R. A., Martin, C. L., Hanish, L. D., Anders, M. C., & Madden-Derdich, D. A. (2003). Early school competence: The roles of sex-segregated play and effortful control. *Developmental psychology, 39*(5), 848.

Finn, J. D. (1998). *Class Size and Students at Risk: What is Known?: what is Next?*. National Institute on the Education of At-Risk Students, Office of Educational Research and Improvement, US Department of Education.

Finn, J. D., Gerber, S. B., Achilles, C. M., & Boyd-Zaharias, J. (2001). The enduring effects of small classes. *Teachers College Record, 103*(2), 145-183.

Fowler, M. G., Johnson, M. P., & Atkinson, S. S. (1985). School achievement and absence in children with chronic health conditions. *The Journal of pediatrics, 106*(4), 683-687.

Friedmann, N., & Coltheart, M. (2016). Types of developmental dyslexia. *Handbook of communication disorders: Theoretical, empirical, and applied linguistics perspectives*, 1-37.

Gessell, A. (1925). *The mental growth of the pre-school child: A psychological outline of normal development from birth to the sixth year, including a system of developmental diagnosis*. New York:Macmillan.

Goodenough, F. L. (1926). Measurement of intelligence by drawings.

- Gottman, J. M., & DeClaire, J. (2000). *Η συναισθηματική νοημοσύνη των παιδιών: πώς να μεγαλώσουμε παιδιά με συναισθηματική νοημοσύνη: ένας πρακτικός οδηγός για γονείς.*
- Graue, M. E. (1992). Social interpretations of readiness for kindergarten. *Early Childhood Research Quarterly, 7*(2), 225-243.
- Grolnick, W. S., & Slowiaczek, M. L. (1994). Parents' involvement in children's schooling: A multidimensional conceptualization and motivational model. *Child development, 65*(1), 237-252.
- Hack, M., Flannery, D. J., Schluchter, M., Cartar, L., Borawski, E., & Klein, N. (2002). Outcomes in young adulthood for very-low-birth-weight infants. *New England Journal of Medicine, 346*(3), 149-157.
- Hains, A. H. (1987). A comparison of preschool and kindergarten teacher expectations for school readiness.
- Hair, E., Halle, T., Terry-Humen, E., Lavelle, B., & Calkins, J. (2006). Children's school readiness in the ECLS-K: Predictions to academic, health, and social outcomes in first grade. *Early Childhood Research Quarterly, 21*(4), 431-454.
- Halle, T. G., Hair, E. C., Wandner, L. D., & Chien, N. C. (2012). Profiles of school readiness among four-year-old Head Start children. *Early Childhood Research Quarterly, 27*(4), 613-626.
- Halsall, S., & Green, C. (1995). Reading aloud: A way for parents to support their children's growth in literacy. *Early Childhood Education Journal, 23*(1), 27-31.
- Hamre, B. K., & Pianta, R. C. (2001). Early teacher-child relationships and the trajectory of children's school outcomes through eighth grade. *Child development, 72*(2), 625-638.

- Hamstra-Bletz, L., & Blöte, A. W. (1993). A longitudinal study on dysgraphic handwriting in primary school. *Journal of Learning Disabilities, 26*(10), 689-699.
- Harradine, C. C., & Clifford, R. M. (1996). When Are Children Ready for Kindergarten? Views of Families, Kindergarten Teachers, and Child Care Providers.
- Hein, J., Bzufka, M. W., & Neumärker, K. J. (2000). The specific disorder of arithmetic skills. Prevalence studies in a rural and an urban population sample and their clinico-neuropsychological validation. *European Child & Adolescent Psychiatry, 9*(2), S87-S101.
- Henderson, A. T., & Mapp, K. L. (2002). A New Wave of Evidence: The Impact of School, Family, and Community Connections on Student Achievement. Annual Synthesis, 2002.
- Hildreth, G. H., Griffiths, N. L., & McGauvran, M. E. (1965). *Metropolitan readiness tests*. Harcourt, Brace and world, Incorporated.
- Hojnoski, R. L., & Missall, K. N. (2006). Addressing school readiness: Expanding school psychology in early education. *School Psychology Review, 35*(4), 602-614.
- Janus, M., & Offord, D. R. (2007). Development and psychometric properties of the Early Development Instrument (EDI): A measure of children's school readiness. *Canadian Journal of Behavioural Science/Revue canadienne des sciences du comportement, 39*(1), 1.
- Jimerson, S., Egeland, B., & Teo, A. (1999). A longitudinal study of achievement trajectories: Factors associated with change. *Journal of educational psychology, 91*(1), 116.
- Johnson, L. J., Gallagher, R. J., Cook, M., & Wong, P. (1995). Critical skills for kindergarten: Perceptions from kindergarten teachers. *Journal of Early Intervention, 19*(4), 315-327.

- Jordan, N. C., Kaplan, D., Nabors Oláh, L., & Locuniak, M. N. (2006). Number sense growth in kindergarten: A longitudinal investigation of children at risk for mathematics difficulties. *Child development*, 77(1), 153-175.
- Kagan, S. L. (2003). Children's readiness for school: Issues in assessment. *International Journal of Early Childhood*, 35(1-2), 114.
- Kagan, S. L. (1995). *Reconsidering Children's Early Development and Learning: Toward Common Views and Vocabulary*. 95-03. US Government Printing Office, Superintendent of Documents, Mail Stop: SSOP, Washington, DC 20402-9328.
- Kagan, S. L., Moore, E., & Bredekamp, S. (Eds.). (1998). *Reconsidering children's early development and learning toward common views and vocabulary: National education goals panel*. Diane Publishing.
- Karagiannakis, G., Baccaglini-Frank, A., & Papadatos, Y. (2014). Mathematical learning difficulties subtypes classification. *Frontiers in human neuroscience*, 8, 57.
- Καραμπάτσος, Α. (2000). Παράγοντες και εκτιμήσεις σχολικής ετοιμότητας.
- Καραμπατζάκη, Ζ. (2010). *ΤΕΣΤ ΑΝΙΧΝΕΥΣΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΗΣ ΨΥΧΟΚΙΝΗΤΙΚΟΥ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ Παιδιών 4-8 ετών*. Αθήνα: Πάραλος.
- Karyotaki, M., & Drigas, A. (2016). Online and other ICT-based Assessment Tools for Problem-solving Skills. *International Journal of Emerging Technologies in Learning*, 11(4).
- Kirk, S. A., McCarthy, J. J., & Kirk, W. D. (1968). *Illinois test of psycholinguistic abilities* (pp. 1-136). Urbana: University of illinois press.

- Κουτσουβάνου, Ε., & Γιαλαμάς, Β. (1998). Δεξιότητες για την προαναγνωστική ετοιμότητα των παιδιών στην προσχολική ηλικία. *Σύγχρονη Εκπαίδευση: Τρίμηνη Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, (102), 81-89.
- Ladd, G. W. (1990). Having friends, keeping friends, making friends, and being liked by peers in the classroom: Predictors of children's early school adjustment?. *Child development*, 61(4), 1081-1100.
- Laszlo, J. I. (1990). Child perceptuo-motor development: Normal and abnormal development of skilled behaviour. *In Advances in psychology* (Vol. 64, pp. 273-308). North-Holland.
- Laszlo, J., Bairstow, P., & Bartrip, J. (1988). A new approach to treatment of perceptuo-motor dysfunction: Previously called "clumsiness.". *Support for Learning*.
- Lemer, J. W., Lowenthal, B., & Egan, R. W. (2003). Preschool children with special needs.
- Lenneberg, E. H. (1967). The biological foundations of language. *Hospital Practice*, 2(12), 59-67.
- Lerner, J. W., Egan, R. W., & James, K. W. (1997). Learning disabilities: Theories, diagnosis, and teaching strategies.
- Lerner, J. W., Mardell-Czudnowski, C., & Goldenberg, D. (1981). *Special education for the early childhood years*. Prentice-Hall.
- Lewit, E. M., & Baker, L. S. (1995). School readiness. *The future of children*, 128-139.
- Love, J. M. (2001). *Instrumentation for state readiness assessment: Issues in measuring children's early development and learning*. Princeton, NJ: Mathematica Policy Research.
- Lowenthal, B. (1998). Precursors of Learning Disabilities in the Inclusive Preschool.

- Μαρκοβίτης, Μ., & Τζουριάδου, Μ. (1991). *Μαθησιακές δυσκολίες: Θεωρία και πράξη*. Θεσσαλονίκη: Προμηθεύς.
- Marr, D., & Cermak, S. (2001). Consistency of handwriting development in the early elementary years: A literature review. *The Israel Journal of Occupational Therapy, 10*, E109-E129.
- May, D. C., & Kundert, D. K. (1997). School readiness practices and children at-risk: Examining the issues. *Psychology in the Schools, 34*(2), 73-84.
- Mayer, D. P., Mullens, J. E., & Moore, M. T. (2001). Monitoring School Quality: An Indicators Report. *Education Statistics Quarterly, 3*(1), 38-44.
- Meisels, S. J. (1998). Assessing readiness.
- Μέλλου, Ε. (2012). *Βοήθημα εκπαιδευτικού μικρών παιδιών: Θεωρία & Πράξη. 2ος Τόμος: Γνωστικά Αντικείμενα- Αξιολόγηση*. Αθήνα.
- Morisset, C. E. (1994). School Readiness: Parents and Professionals Speak on Social and Emotional Needs of Young Children. Report No. 26.
- Muter, V., Hulme, C., Snowling, M. J., & Stevenson, J. (2004). Phonemes, rimes, vocabulary, and grammatical skills as foundations of early reading development: evidence from a longitudinal study. *Developmental psychology, 40*(5), 665.
- National Joint Committee on Learning Disabilities. (2007). Learning Disabilities and Young Children: Identification and Intervention. A Report from the National Joint Committee on Learning Disabilities, October, 2006 (pp. 63-72). *Learning Disability Quarterly, 63-72*.

- NICHD Early Child Care Research Network. (1998). Early child care and self-control, compliance, and problem behavior at twenty-four and thirty-six months. *Child development*, 1145-1170.
- Okon, W., & Wilgocka-Okon, B. (1973). The School Readiness Project. Experiments and Innovations in Education, No. 2.
- Panel, N. G. (1991). The national education goals report. *Washington, DC: National Education Goals Panel*.
- Πανταζής, Σ. Χ. (1997). Η κατάργηση της υποχρεωτικής εγγραφής των παιδιών ηλικίας 5 1/2 χρονών: απαραίτητες αλλαγές στο δημοτικό σχολείο: Η συμβολή του νηπιαγωγείου προς την κατεύθυνση αυτή. *Επιστημονική Επετηρίδα Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*, 1, 121-148.
- Παντελιάδου, Σ. (2009). *Μαθησιακές δυσκολίες και εκπαιδευτική πράξη. Τι και Γιατί*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Παρασκευόπουλος, Ι. (1994). *Ψυχολογία Ατομικών Διαφορών, Διατομικές, διομαδικές και ενδοατομικές διαφορές και αποκλίσεις*. Αθήνα: αυτοέκδοση.
- Παρασκευόπουλος, Ι. Ν. (1985). *Εξελικτική Ψυχολογία: Η Ψυχική Ζωή από τη σύλληψη ως την ενηλικίωση. αυτοέκδοση, τόμος, 2*.
- Παρασκευόπουλος, Ι.Ν., Παρασκευοπούλου, Π. (2011). *Οδηγός εξεταστή ΑΘΗΝΑ ΤΕΣΤ*.
- Peer L. (2001) What is dyslexia? In Johnson, M. and Peer, L. (eds) *The Dyslexia Handbook 2002*, Reading: The British Dyslexia Association
- Peltzman, B. R. (1992). Guidelines for Early Identification and Strategies for Early Intervention of At-Risk Learning Disabled Children.

- Peterson, N. L. (1987). *Early intervention for handicapped and at-risk children: An introduction to early childhood-special education*. Love Publishing Company.
- Porpodas, C. D. (2001). Cognitive processes in first grade reading and spelling of Greek. *Psychology: The Journal of the Hellenic Psychological Society*.
- Pumfrey, M. P. D., Pumfrey, P., & Reason, R. (Eds.). (2013). *Specific learning difficulties (dyslexia): Challenges and responses*. Routledge.
- Rafoth, M. A., Buchenauer, E. L., Crissman, K. K., & Halko, J. L. (2004). School readiness—Preparing children for kindergarten and beyond: Information for parents. *School and Home*, 1-3.
- Ramaa, S., & Gowramma, I. P. (2002). A systematic procedure for identifying and classifying children with dyscalculia among primary school children in India. *Dyslexia*, 8(2), 67-85.
- Ramey, S. L., & Ramey, C. T. (1992). Early educational intervention with disadvantaged children—To what effect?. *Applied and preventive psychology*, 1(3), 131-140.
- Raver, C. C. (2002). Emotions Matter: Making the Case for the Role of Young Children's Emotional Development for Early School Readiness. Social Policy Report. Volume 16, Number 3. *Society for Research in Child Development*.
- Reeve, R. A., & Waldecker, C. (2017). Evidence-based assessment and intervention for dyscalculia and maths disabilities in school psychology. In *Handbook of Australian School Psychology* (pp. 197-213). Springer, Cham.
- Reynolds, A. (1995). The knowledge base for beginning teachers: Education professionals' expectations versus research findings on learning to teach. *The Elementary School Journal*, 95(3), 199-221.

- Roberts, J. E., Burchinal, M. R., & Campbell, F. (1994). Otitis media in early childhood and patterns of intellectual development and later academic performance. *Journal of Pediatric Psychology, 19*(3), 347-367.
- Σαμαρτζή, Σ. (1999). Μελέτη ορισμένων πλευρών της δυσλεξίας. *Σύγχρονη Εκπαίδευση: Τρίμηνη Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων, (108/109)*, 35-42.
- Shalev, R. S. (2004). Developmental dyscalculia. *Journal of child neurology, 19*(10), 765-771.
- Shaywitz, S. E. (1998). Dyslexia. *New England Journal of Medicine, 338*(5), 307-312.
- Shaywitz, S. E., Gruen, J. R., & Shaywitz, B. A. (2007). Management of dyslexia, its rationale, and underlying neurobiology. *Pediatric Clinics of North America, 54*(3), 609-623.
- Shearer, M. S., & Mori, A. A. (1987). Administration of preschool special education programs: Strategies for effectiveness. *Journal of the Division for Early Childhood, 11*(2), 161-170.
- Shepard, L. A., & Smith, M. L. (1987). Effects of kindergarten retention at the end of first grade. *Psychology in the Schools, 24*(4), 346-357.
- Shonkoff, J. P., & Phillips, D. A. (2000). Committee on Integrating the Science of Early Child Development. Board on Youth Children and Families, National Research Council and Institute of Medicine. From neurons to neighbourhoods. The science of early child development. *From neurons to neighbourhoods. The science of early child development.*
- Snowling, M. J., Gallagher, A., & Frith, U. (2003). Family risk of dyslexia is continuous: Individual differences in the precursors of reading skill. *Child development, 74*(2), 358-373.

- Soyfer, V. (1998). Parents Promoting School Success for Young Children with Learning Disabilities.
- Σπαντιδάκης, Ι. (2004). *Προβλήματα παραγωγής γραπτού λόγου παιδιών σχολικής ηλικίας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Spector, C. C. (1979). The Boehm Test of Basic Concepts: Exploring the test results for cognitive deficits. *Journal of Learning Disabilities*, 12(8), 564-567.
- Stein, J., & Fowler, S. (1981). Visual dyslexia. *Trends in Neurosciences*, 4, 77-80.
- Tunmer, W., & Greaney, K. (2010). Defining dyslexia. *Journal of learning Disabilities*, 43(3), 229-243.
- Τζουριάδου, Μ. (1995). Παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Μια ψυχοπαιδαγωγική προσέγγιση. *Θεσσαλονίκη: Προμηθεύς*.
- Τζουριάδου, Μ. (1990). Εξελικτική διαταραχή «Λόγου-Μάθησης» στο Μαθησιακές δυσκολίες-Σύγχρονες απόψεις και τάσεις (Σεμινάριο), εκδ. Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.
- Τζουριάδου, Μ., & Μπάρμπας, Γ. (2010). *Μαθησιακές Δυσκολίες-Γνωστικές Προσεγγίσεις*. Εκδ. των συγγραφέων.
- Weikart, D. P. (1970). The Cognitively Oriented Curriculum: A Framework for Preschool Teachers. Final Report. Volume I of 2 Volumes.
- Weitzman, M. (1986). School absence rates as outcome measures in studies of children with chronic illness. *Journal of chronic diseases*, 39(10), 799-808.
- Welch, M. D., & White, B. (1999). Teacher and Parent Expectations for Kindergarten Readiness.

- Wesley, P. W., & Buysse, V. (2003). Making meaning of school readiness in schools and communities. *Early Childhood Research Quarterly, 18*(3), 351-375.
- Winter, S. M., & Kelley, M. F. (2008). Forty years of school readiness research: What have we learned?. *Childhood Education, 84*(5), 260-266.
- Wolf, M., & Segal, D. (1999). Retrieval rate, accuracy and vocabulary elaboration (RAVE) in reading-impaired children: a pilot intervention programme. *Dyslexia, 5*(1), 1-27.
- Yeboah, D. A. (2002). Enhancing transition from early childhood phase to primary education: Evidence from the research literature. *Early Years: An International Journal of Research and Development, 22*(1), 51-68.
- Zafiropoulou, M., Sotiriou, A., & Mitsioli, V. (2007). Relation of self-concept in kindergarten and first grade to school adjustment. *Perceptual and motor skills, 104*(3_suppl), 1313-1327.
- Ζακοπούλου, Β. (2003). *Τεστ πρώιμης ανίχνευσης δυσλεξίας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Ερωτηματολόγιο